Archwilio Cymru
Audit Wales

Adroddiad ar yr Archwiliad o'r Cyfrifon – Cyngor Gwynedd

Blwyddyn archwilio: 2022-23

Dyddiad cyhoeddi: Rhagfyr 2023

Cyfeirnod y ddogfen: 3957A2023

Paratowyd y ddogfen hon fel rhan o waith a gyflawnir yn unol â swyddogaethau statudol.

Os ceir cais am wybodaeth y gall y ddogfen hon fod yn berthnasol iddi, tynnir sylw at y Cod Ymarfer a gyhoeddwyd o dan adran 45 Deddf Rhyddid Gwybodaeth 2000. Mae Cod adran 45 yn nodi'r arfer o ran trin ceisiadau a ddisgwylir gan awdurdodau cyhoeddus, gan gynnwys ymgynghori â thrydydd partïon perthnasol. Mewn perthynas â'r ddogfen hon, mae Archwilydd Cyffredinol Cymru, Archwilio Cymru a, lle y bo’n berthnasol, yr archwilydd sy’n gweithredu ar ran yr Archwilydd Cyffredinol yn drydydd partïon perthnasol. Dylid anfon unrhyw ymholiadau ynglŷn â datgelu neu ailddefnyddio'r ddogfen hon at Archwilio Cymru yn swyddog.gwybodaeth@archwilio.cymru.

Rydym yn croesawu gohebiaeth a galwadau ffôn yn Gymraeg a Saesneg. Ni fydd gohebu yn Gymraeg yn arwain at oedi.

Mae’r ddogfen hon hefyd ar gael yn Saesneg. This document is also available in English.

Cynnwys

Rydym yn bwriadu cyhoeddi adroddiad archwilio diamod ar eich Cyfrifon. Mae rhai materion y mae angen rhoi gwybod ichi amdanynt cyn eu cymeradwyo.

Adroddiad ar yr Archwiliad o’r Cyfrifon

Cyflwyniad	4
Barn archwilio arfaethedig	4
Materion arwyddocaol sy’n codi o’r archwiliad	5

Atodiadau

Atodiad 1 – Llythyr Sylwadau Terfynol	6
Atodiad 2 – Adroddiad Archwilio Arfaethedig	9
Atodiad 3 – Crynodeb o Gywiriadau a Wnaed	13

Adroddiad ar yr Archwiliad o’r Cyfrifon

Cyflwyniad

1 Rydym yn crynhoi prif ganfyddiadau ein harchwiliad o’ch cyfrifon ar gyfer 2022-23 yn yr adroddiad hwn.

2 Rydym eisoes wedi trafod y materion hyn gyda’r gyda’r Pennaeth Cyllid a’i dîm.

3 Nid yw archwilwyr byth yn gallu rhoi sicrwydd cyflawn bod cyfrifon wedi’u datgan yn gywir. Yn lle hynny, rydym yn gweithio i lefel o ‘berthnasedd’. Pennir y lefel hon o berthnasedd i geisio adnabod a chywiro camddatganiadau a allai beri fel arall i’r sawl sy’n defnyddio’r cyfrifon gael ei gamarwain.Pennwyd lefel perthnasedd o £5.387 miliwn ar gyfer archwiliad eleni.

4 Ceir rhai meysydd o fewn y cyfrifon a allai fod yn bwysicach i’r darllenydd ac rydym wedi pennu lefel perthnasedd is ar gyfer y rhain, fel a ganlyn:

- Cydnabyddiaeth uwch-swyddogion - £1,000
- Datgeliadau Partion Cysylltiedig - £10,000 (unigolion)

5 Rydym bellach wedi cwblhau archwiliad eleni yn sylweddol ond yn amodol ar gwblhau camau gweithdrefn archwilio terfynol.

6 Yn ein barn broffesiynol ni, rydym wedi cydymffurfio â’r safonau moesegol sy’n berthnasol i’n gwaith; rydym yn annibynnol arnoch chi; ac nid yw ein gwrthrychedd wedi cael ei beryglu mewn unrhyw ffordd. Nid oes unrhyw berthnasoedd rhyngom ni a chi a allai danseilio ein gwrthrychedd a’n hannibyniaeth yn ein tyb ni. Rydym wedi eich hysbysu’n flaenorol ynghylch bygythiad posibl i annibyniaeth a gwrthrychedd archwilydd sy’n deillio â'r Rheolwr Archwilio a'r Arweinwyr Archwilio Ariannol. Mae gan y tri ohonynt gydnabyddiaethau a/neu deulu a gyflogir gan y Cyngor. Gallwn gadarnhau bod y mesurau diogelu arfaethedig a nodwyd yn ein Cynllun Archwilio wedi gweithredu fel a fwriadwyd.

Barn archwilio arfaethedig

7 Rydym yn bwriadu cyhoeddi barn archwilio ddiamod ar gyfrifon eleni unwaith y byddwch wedi rhoi Llythyr Sylwadau inni yn seiliedig ar yr hyn a nodir yn **Atodiad 1**.

8 Rydym yn cyhoeddi barn archwilio ‘amodol’ lle mae gennym bryderon perthnasol ynghylch rhai agweddau ar eich cyfrifon; fel arall rydym yn cyhoeddi barn ddiamod.

9 Mae’r Llythyr Sylwadau’n cynnwys rhai cadarnhadau y mae’n ofynnol inni eu cael gennych chi dan safonau archwilio ynghyd â chadarnhad o wybodaeth benodol arall yr ydych chi wedi’i darparu ar ein cyfer yn ystod ein harchwiliad.

10 Caiff ein hadroddiad archwilio arfaethedig ei nodi yn **Atodiad 2**.

Materion Arwyddocaol sy’n codi o’r Archwiliad

Camddatganiadau nas cywirwyd

11 Isod rydym yn nodi’r camddatganiad a nodwyd gennym yn y cyfrifon, sydd wedi cael ei drafod gyda’r rheolwyr ond sy’n dal heb ei gywiro. Gofynnwn ei fod yn cael ei gywiro. Os byddwch yn penderfynu peidio â chywiro’r camddatganiad yma, gofynnwn ichi ddarparu’r rheswm dros beidio â’i gywiro ar ein cyfer yn ysgrifenedig.

Eiddo, Offer, a Chyfarpar (£1,106,000)

12 Roedd datgeliad naratif yn Nodyn 15 ‘Eiddo, Offer, a Chyfarpar’ yn cyfeirio at 10 adeilad ysgol eglwys nad oedd yn eiddo i Gyngor Gwynedd ac a gafodd eu heithro o ‘Werth Llyfr Net’ ‘Tir ac Adeiladau’ ar 31 Mawrth 2023. Nododd ein gwaith archwilio fod y Cyngor yn berchen ar un o’r adeiladau ysgol gwerth £1,106,000 ac fe’i eithrwyd yn anghywir o Nodyn 15.

13 Mae’r hepgoriad wedi arwain at danddatgan Gwerth Llyfr Net ‘Tir ac Adeiladau’ ar 31 Mawrth 2023 o £1,106,000 oherwydd dylai’r ysgol fod wedi cael ei gyfrifo fel ased yn Nodyn 15 a’r Fantolen. Gan nad oedd y balans a gamddatganwyd yn faterol, nid yw'r Cyngor wedi gweithredu'r gwelliant hwn.

Camddatganiadau a gywirwyd

14 Roedd camddatganiadau yn y cyfrifon yn wreiddiol sydd bellach wedi cael eu cywiro gan y rheolwyr. Fodd bynnag, rydym ni’n credu y dylid dwyn y rhain i’ch sylw a chânt eu nodi gydag esboniadau yn **Atodiad 3.**

Materion Arwyddocaol eraill sy’n codi o’r Archwiliad

15 Yn ystod yr archwiliad, rydym yn ystyried nifer o faterion sy’n ymwneud â’r cyfrifon ac yn rhoi gwybod ichi am unrhyw faterion arwyddocaol sy’n codi. Roedd un mater yn codi yn y meysydd hyn eleni.

16 Mae Atodiad 3 yn nodi newid i Nodyn 21 ‘Credydwyr Tymor-‘Byr a Nodyn 18a ‘Dyledwyr Tymor-Byr’ o £4,587,000. Roedd yr addasiad hwn yn ymwneud â nifer o falansau credydwyr a oedd hefyd â trafodion dyledwyr cyfatebol yn erbyn yr un cod cyfrif. Arweiniodd hyn at orddatganiad cyfatebol o'r ddau falans.

17 Gwnaethom waith pellach i gael sicrwydd nad oedd unrhyw risg pellach o wallau materol o ganlyniad i’r mater hwn. Nododd ein gwaith fod ansicrwydd gweddilliol anfaterol o £571,000 o hyd yng nghredydwyr masnachol ac arall, a dyledywr masnachol ac arall. Cyn paratoi datganiadau ariannol drafft 2023-24, dylai Cyngor Gwynedd adolygu’r balansau sy’n weddill i sicrhau bod y mater yn cael ei ddatrys yn llawn.

Atodiad 1

Llythyr Sylwadau Terfynol

Archwilydd Cyffredinol Cymru
Swyddfa Archwilio Cymru
1 Cwr y Ddinas
Stryd Tyndall
Caerdydd
CF10 4BZ

Dyddiad

Sylwadau ynghylch datganiadau ariannol 2022-23

Darperir y llythyr hwn mewn cysylltiad â'ch archwiliad o ddatganiadau ariannol (gan gynnwys y rhan o'r Adroddiad ar Gydnabyddiaeth Ariannol sy'n cael ei harchwilio) Cyngor Gwynedd ar gyfer y flwyddyn a ddaeth i ben ar 31 Mawrth 2023 at ddiben mynegi barn ynglŷn â'u gwirionedd a thegwch a'u paratoi'n briodol.

Yr ydym ni'n cadarnhau hyd eithaf ein gwybodaeth a'n cred ar ôl gwneud yr ymholiadau a oedd yn ddigonol yn ein tyb ni, y gallwn gyflwyno'r sylwadau canlynol i chi.

Sylwadau'r rheolwyr

Cyfrifoldebau

Yr ydym ni wedi cyflawni ein cyfrifoldebau am:

- baratoi'r datganiadau ariannol yn unol â gofynion deddfwriaethol a â'r Côd Ymarfer ar Gyfrifo ar gyfer Awdurdodau Lleol yn y Deyrnas Unedig 2022-23; yn arbennig mae'r datganiadau ariannol yn rhoi golwg gywir a theg yn unol â hwy;
- dylunio, gweithredu, cynnal ac adolygu rheolaeth fewnol i atal a chanfod twyll a gwallau.

Gwybodaeth a ddarparwyd

Rydym wedi darparu'r canlynol ar eich cyfer:

- mynediad llawn at:
  - yr holl wybodaeth yr ydym yn ymwybodol ohoni sy'n berthnasol i baratoi'r datganiadau ariannol megis llyfrau cyfrifon a dogfennaeth ategol, cofnodion cyfarfodydd a materion eraill;
  - gwybodaeth ychwanegol yr ydych chi wedi gofyn amdani gennym ni at ddiben yr archwiliad; a

  - mynediad digyfyngiad at aelodau o staff y penderfynoch chi fod angen cael tystiolaeth archwilio ganddynt.
- canlyniadau ein hasesiad ni o’r risg y gallai’r datganiadau ariannol fod wedi’u camddatgan yn berthnasol o ganlyniad i dwyll;
- ein gwybodaeth ni am dwyll gwirioneddol neu dwyll tybiedig yr ydym ni’n ymwybodol ohono ac sy’n effeithio ar Cyngor Gwynedd ac sy’n cynnwys:
  - rheolwyr;
  - cyflogeion sydd â rolau arwyddocaol mewn rheolaeth fewnol; neu
  - eraill lle gallai’r twyll gael effaith berthnasol ar y datganiadau ariannol.
- ein gwybodaeth ni am unrhyw honiadau o dwyll gwirioneddol, neu dwyll tybiedig sy’n effeithio ar y datganiadau ariannol a gyflëwyd gan gyflogeion, cyn-gyflogeion, rheoleiddwyr neu eraill;
- ein gwybodaeth ni am bob achos hysbys o ddiffyg cydymffurfio gwirioneddol neu ddiffyg cydymffurfio tybiedig â deddfau a rheoliadau y dylid ystyried eu heffeithiau wrth baratoi’r datganiadau ariannol; a
- gwybodaeth am bwy yw’r holl bartïon cysylltiedig a’r holl berthnasoedd a thrafodion partïon cysylltiedig yr ydym yn ymwybodol ohonynt.

Sylwadau am y datganiadau ariannol

Mae’r holl drafodion, asedau a rhwymedigaethau wedi cael eu cofnodi yn y cofnodion cyfrifyddu ac fe’u hadlewyrchir yn y datganiadau ariannol.

Mae’r dulliau, y data a'r tybiaethau arwyddocaol a ddefnyddiwyd i lunio amcangyfrifon cyfrifyddu, a’u datgeliadau cysylltiedig, yn briodol i gyflawni cydnabyddiaeth, mesuriad neu ddatgeliad sy’n rhesymol yng nghyd-destun y fframwaith adrodd ariannol perthnasol.

Rhoddwyd cyfrif priodol am berthnasoedd a thrafodion partïon cysylltiedig ac maent wedi cael eu datgelu’n briodol.

Lle cafwyd digwyddiadau ar ôl y dyddiad adrodd yr oedd yn ofynnol gwneud addasiad ar eu cyfer neu eu datgelu, mae’r holl addasiadau a datgeliadau hyn wedi cael eu gwneud.

Mae pob ymgyfreithiad a hawliad gwirioneddol neu bosibl hysbys y dylid ystyried eu heffeithiau wrth baratoi’r datganiadau ariannol wedi cael eu datgelu wrth yr archwilydd a rhoddwyd cyfrif amdanynt ac maent wedi cael eu datgelu yn unol â’r fframwaith adrodd ariannol perthnasol.

Nid oes unrhyw gamddatganiadau perthnasol, gan gynnwys hepgoriadau, yn y datganiadau ariannol. Mae effeithiau camddatganiadau nas cywirwyd a ganfuwyd yn ystod yr archwiliad yn amherthnasol, yn unol ac ar y cyd, i’r datganiadau ariannol o’u cymryd yn eu cyfanrwydd. Ceir crynodeb o'r camddatganiad heb ei gywiro isod:

- Mae ‘Gwerth Llyfr Net’ ‘Tir ac Adeiladau’ ar 31 Mawrth 2023 yn Nodyn 15 ‘Eiddo, peiriannau ac offer’ wedi’i danddatgan gan fod adeilad ysgol sy’n eiddo i’r Cyngor wedi’i eithrio mewn camgymeriad. Penderfynwyd peidio ag addasu ar gyfer y gwall ar y sail ei fod yn amherthnasol.

Sylwadau gan Cyngor Gwynedd

Rydym yn cydnabod bod y sylwadau a wnaed gan y rheolwyr, uchod, wedi cael eu trafod gyda ni.

Rydym yn cydnabod ein cyfrifoldeb am baratoi datganiadau ariannol cywir a theg yn unol â’r fframwaith adrodd ariannol perthnasol. Cymeradwywyd y datganiadau ariannol gan Gyngor Gwynedd ar 18 Ionawr 2024.

Yr ydym yn cadarnhau ein bod wedi cymryd pob cam y dylem fod wedi'i gymryd er mwyn ein gwneud ein hunain yn ymwybodol o unrhyw wybodaeth archwilio berthnasol ac er mwyn cadarnhau ei bod wedi cael ei chyfleu i chi. Rydym yn cadarnhau, hyd y gwyddom, nad oes unrhyw wybodaeth archwilio berthnasol nad ydych chi'n ymwybodol ohoni.

Llofnodwyd gan:	Llofnodwyd gan:
Dewi Morgan Pennaeth Cyllid	Sharon Warnes Cadeirydd Pwyllgor Llywodraethu ac Archwilio
18 Ionawr 2024	18 Ionawr 2024

Atodiad 2

Adroddiad Archwilio Arfaethedig

Adroddiad Archwilydd Cyffredinol Cymru i aelodau Cyngor Gwynedd

Barn ar y datganiadau ariannol

Rwyf wedi archwilio datganiadau ariannol Cyngor Gwynedd ar gyfer y flwyddyn a ddaeth i ben ar 2022-23 dan Ddeddf Archwilio Cyhoeddus (Cymru) 2004.

Mae datganiadau ariannol Cyngor Gwynedd yn cynnwys y Dadansoddiad o Wariant a Chyllid, y Datganiad Symudiadau mewn Cronfeydd wrth Gefn, y Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr, y Fantolen, y Datganiad Llifoedd Arian Parod, a'r nodiadau cysylltiedig, gan gynnwys y polisïau cyfrifyddu arwyddocaol.

Y fframwaith adrodd ariannol a gymhwyswyd wrth eu paratoi yw'r gyfraith berthnasol a'r safonau cyfrifyddu rhyngwladol a fabwysiadwyd yn y DU fel y'u dehonglwyd ac y'u haddaswyd gan y Cod Ymarfer ar gyfer Cadw Cyfrifon Awdurdodau Lleol yn y Deyrnas Unedig 2022-23.

Yn fy marn i, ym mhob ffordd berthnasol, mae'r datganiadau ariannol:

- yn rhoi darlun cywir a theg o sefyllfa ariannol Cyngor Gwynedd ar 31 Mawrth 2023 ac o'i incwm a'i wariant ar gyfer y flwyddyn a ddaeth i ben ar y dyddiad hwnnw; ac
- wedi'u paratoi'n briodol yn unol â gofynion deddfwriaethol a'r safonau cyfrifyddu rhyngwladol a fabwysiadwyd yn y DU fel y'u dehonglwyd ac y'u haddaswyd gan y Cod Ymarfer ar gyfer Cadw Cyfrifon Awdurdodau Lleol yn y Deyrnas Unedig 2022-23.

Sail y farn

Cynhaliais fy archwiliad yn unol â'r gyfraith berthnasol a'r Safonau Rhyngwladol ar Archwilio yn y DU (ISAs (Y DU)) a Nodyn Ymarfer 10 'Archwilio Datganiadau Ariannol Endidau'r Sector Cyhoeddus yn y Deyrnas Unedig'. Caiff fy nghyfrifoldebau dan y safonau hynny eu disgrifio ymhellach yn yr adran o'm hadroddiad sy'n nodi cyfrifoldebau'r archwilydd am archwilio'r datganiadau ariannol.

Mae fy staff a minnau'n annibynnol ar Cyngor Gwynedd yn unol â'r gofynion moesegol sy'n berthnasol i'm harchwiliad o'r datganiadau ariannol yn y DU, gan gynnwys Safon Foesegol y Cyngor Adrodd Ariannol, ac rwyf wedi cyflawni fy nghyfrifoldebau moesegol eraill yn unol â'r gofynion hyn. Credaf fod y dystiolaeth archwilio yr wyf wedi'i chael yn ddigonol ac yn briodol i ddarparu sail i'm barn.

Casgliadau sy'n ymwneud â busnes gweithredol

Wrth archwilio'r datganiadau ariannol, rwyf wedi dod i'r casgliad bod defnyddio'r sail gyfrifyddu busnes gweithredol i baratoi'r datganiadau ariannol yn briodol.

Yn seiliedig ar y gwaith yr wyf wedi'i gyflawni, nid wyf wedi adnabod unrhyw ansicrwydd perthnasol mewn perthynas â digwyddiadau neu amodau a all, yn unigol neu ar y cyd, fwrw amheuaeth sylweddol ar allu Cyngor Gwynedd i barhau i fabwysiadu'r sail gyfrifyddu busnes gweithredol am gyfnod o ddeuddeng mis o leiaf o'r dyddiad pan awdurdodir cyhoeddi'r datganiadau ariannol.

Caiff fy nghyfrifoldebau i a chyfrifoldebau'r swyddog cyllid cyfrifol mewn perthynas â busnes gweithredol eu disgrifio yn yr adrannau perthnasol o'r adroddiad hwn.

Gwybodaeth Arall

Mae'r wybodaeth arall yn cynnwys yr wybodaeth yn y Datganiad o Gyfrifon, heblaw am y datganiadau ariannol a'm hadroddiad i fel archwilydd ar y rhain. Y Swyddog Cyllid Cyfrifol sy'n gyfrifol am yr wybodaeth arall yn yr Datganiad o Gyfrifon. Nid yw fy marn am y datganiadau ariannol yn cwmpasu'r wybodaeth arall a, heblaw i'r graddau a nodir yn benodol fel arall yn fy adroddiad, nid wyf yn mynegi unrhyw fath o gasgliad sicrwydd ar yr wybodaeth arall honno.

Fy nghyfrifoldeb i yw darllen yr wybodaeth arall ac, wrth wneud hynny, ystyried a yw'r wybodaeth arall yn berthnasol anghyson â'r datganiadau ariannol neu wybodaeth a gafwyd wrth gyflawni'r archwiliad, neu'n ymddangos fel arall fel pe bai wedi cael ei chamddatgan yn berthnasol. Os wyf yn canfod anghysonderau perthnasol o'r fath neu wybodaeth berthnasol o'r fath sy'n ymddangos fel pe bai wedi cael ei chamddatgan, mae'n ofynnol i mi benderfynu a yw hyn yn achosi camddatganiad perthnasol yn y datganiadau ariannol eu hunain. Yn seiliedig ar y gwaith yr wyf wedi'i wneud, os wyf yn dod i'r casgliad bod yr wybodaeth arall hon wedi'i chamddatgan yn berthnasol, mae'n ofynnol i mi nodi'r ffaith honno.

Nid oes unrhyw beth gennyf i'w nodi yn hyn o beth.

Barn ar faterion eraill

Yn fy marn i, yn seiliedig ar y gwaith a wnaed yn ystod fy archwiliad:

- mae'r wybodaeth a geir yn yr Adroddiad Naratif ar gyfer y flwyddyn ariannol y paratowyd y datganiadau ariannol ar ei chyfer yn gyson â'r datganiadau ariannol ac yn unol â'r Cod Ymarfer ar gyfer Cadw Cyfrifon Awdurdodau Lleol yn y Deyrnas Unedig 2022-23; ac
- mae'r wybodaeth a roddir yn y Datganiad Llywodraethu ar gyfer y flwyddyn ariannol y paratowyd y datganiadau ariannol ar ei chyfer yn gyson â'r datganiadau ariannol ac yn unol â'r canllawiau.

Materion y cyflwynaf adroddiad arnynt drwy eithriad

Yng ngoleuni'r wybodaeth a'r ddealltwriaeth am Gyngor Gwynedd a'i amgylchedd a gafwyd yn ystod yr archwiliad, nid wyf wedi nodi unrhyw gamddatganiadau perthnasol yn yr Adroddiad Naratif na'r Datganiad Llywodraethu.

Nid oes gennyf unrhyw beth i'w nodi o ran y materion canlynol, y cyflwynaf adroddiad i chi arnynt os bydd yr amgylchiadau canlynol yn berthnasol, yn fy marn i:

- nid wyf wedi cael yr holl wybodaeth ac esboniadau y mae eu hangen arnaf ar gyfer fy archwiliad;
- ni chadwyd cofnodion cyfrifyddu digonol, neu ni chafwyd ffurflenni sy'n ddigonol ar gyfer fy archwiliad o ganghennau nad ymwelodd fy nhîm â hwy; neu
- nid yw'r datganiadau ariannol yn gyson â'r cofnodion a'r ffurflenni cyfrifyddu.

Cyfrifoldebau'r swyddog cyllid cyfrifol am y datganiadau ariannol

Fel a esbonnir yn fanylach yn y Datganiad o Gyfrifoldebau am y Datganiad Cyfrifon, y swyddog cyllid cyfrifol sy'n gyfrifol am:

- baratoi'r datganiad cyfrifon, sy'n rhoi darlun cywir a theg ac sy'n cydymffurfio ag arferion priodol;
- cadw cofnodion cyfrifyddu priodol;
- pa bynnag reolaethau mewnol sy'n angenrheidiol ym marn y swyddog cyllid cyfrifol i allu paratoi datganiadau cyfrifon heb unrhyw gamddatganiadau perthnasol, boed hynny trwy dwyll neu wall; ac
- asesu gallu Cyngor Gwynedd i barhau fel busnes gweithredol, gan ddatgelu fel y bo'n gymwys, faterion sy'n ymwneud â'r busnes gweithredol a defnyddio sail gyfrifyddu busnes gweithredol oni bai bod y swyddog cyllid cyfrifol yn rhagweld na fydd y gwasanaethau a ddarperir gan Cyngor Gwynedd yn parhau i gael eu darparu yn y dyfodol.

Cyfrifoldebau’r archwilydd am archwilio’r datganiadau ariannol

Fy nghyfrifoldeb yw archwilio’r datganiadau ariannol yn unol â Deddf Archwilio Cyhoeddus (Cymru) 2004.

Fy amcanion yw cael sicrwydd rhesymol ynghylch p'un a yw'r datganiadau ariannol yn eu cyfanrwydd yn rhai heb unrhyw gamddatganiad perthnasol, boed hynny trwy dwyll neu wall, a chyhoeddi adroddiad archwilydd sy'n cynnwys fy marn. Mae sicrwydd rhesymol yn lefel uchel o sicrwydd, ond nid yw'n gwarantu y bydd archwiliad a gynhelir yn unol â’r Safonau Rhyngwladol ar Archwilio yn y DU wastad yn canfod camddatganiad perthnasol pan fo'n bodoli. Gall camddatganiadau ddeillio o dwyll neu wall ac fe'u hystyrir yn berthnasol os, yn unigol neu gyda'i gilydd, gellid yn rhesymol ddisgwyl iddynt ddylanwadu ar benderfyniadau economaidd defnyddwyr a wneir ar sail y datganiadau ariannol hyn.

Mae afreolaidd-dra, gan gynnwys twyll, yn golygu achosion o ddiffyg cydymffurfio â deddfau a rheoliadau. Rwy’n dylunio gweithdrefnau yn unol â’m cyfrifoldebau, a nodir uchod, i ganfod camddatganiadau perthnasol mewn perthynas ag afreolaidd-dra, gan gynnwys twyll.

Roedd fy ngweithdrefnau’n cynnwys y canlynol:

- holi’r rheolwyr, Pennaeth Archwilio Mewnol Cyngor Gwynedd a’r rhai sy’n gyfrifol am lywodraethu, gan gynnwys cael ac adolygu dogfennaeth ategol mewn perthynas â pholisïau a gweithdrefnau Cyngor Gwynedd sy’n ymwneud ag:
    - adnabod, gwerthuso a chydymffurfio â deddfau a rheoliadau a pha un a oeddent yn ymwybodol o unrhyw achosion o ddiffyg cydymffurfio;
    - canfod ac ymateb i’r risgiau o dwyll a pha un a oes ganddynt wybodaeth am unrhyw dwyll gwirioneddol, tybiedig neu honedig; a hefyd
    - y rheolaethau mewnol a sefydlwyd i liniaru risgiau sy’n gysylltiedig â thwyll neu ddiffyg cydymffurfio â deddfau a rheoliadau.
- ystyried fel tîm archwilio sut a ble allai twyll ddigwydd yn y datganiadau ariannol ac unrhyw ddangosyddion posibl o dwyll. Fel rhan o’r drafodaeth hon, canfûm botensial ar gyfer twyll mewn cofnodi dyddlyfrau anarferol;
- cael dealltwriaeth am y fframwaith awdurdod sydd gan Gyngor Gwynedd, yn ogystal â fframweithiau cyfreithiol a rheoleiddiol eraill y mae Cyngor Gwynedd yn gweithredu oddi mewn iddynt, gan ganolbwyntio ar y deddfau a’r rheoliadau hynny a gafodd effaith uniongyrchol ar y datganiadau ariannol neu a gafodd effaith sylfaenol ar weithrediadau Cyngor Gwynedd; a
- chael dealltwriaeth am berthnasoedd partïon cysylltiedig.

Yn ychwanegol at yr uchod, roedd fy ngweithdrefnau i ymateb i risgiau a ganfuwyd yn cynnwys y canlynol:

- adolygu’r datgeliadau yn y datganiadau ariannol a phrofi yn erbyn dogfennaeth ategol i asesu cydymffurfiaeth â deddfau a rheoliadau perthnasol a drafodir uchod;
- holi’r rheolwyr, y Pwyllgor Llywodreathu ac Archwilio ynghylch ymgyfreithiad a hawliadau gwirioneddol a phosibl;
- darllen cofnodion cyfarfodydd y rhai sy’n gyfrifol am lywodraethu; ac
- wrth fynd i’r afael â’r risg o dwyll trwy wrthwneud rheolaethau gan reolwyr, profi priodoldeb cofnodion dyddlyfr ac addasiadau eraill; asesu a yw’r dyfarniadau a wnaed wrth lunio amcangyfrifon cyfrifyddu’n rhoi arwydd o wyrduedd bosibl; a gwerthuso’r rhesymeg fusnes dros unrhyw drafodion arwyddocaol sy’n anarferol neu y tu allan i gwrs arferol busnes.

Fe wnes i hefyd gyfleu deddfau a rheoliadau dynodedig perthnasol a risgiau posibl o dwyll i holl aelodau’r tîm archwilio ac aros yn effro i unrhyw arwyddion o dwyll neu ddiffyg cydymffurfio â deddfau a rheoliadau trwy gydol yr archwiliad.

Effeithir ar y graddau y mae fy ngweithdrefnau'n gallu canfod afreolaidd-dra, gan gynnwys twyll, gan yr anhawster cynhenid o ran canfod afreolaidd-dra, effeithiolrwydd rheolaethau Cyngor Gwynedd a natur, amseriad a hyd a lled y gweithdrefnau archwilio a gyflawnwyd.

Ceir disgrifiad pellach o gyfrifoldebau'r archwilydd am archwilio'r datganiadau ariannol ar wefan y Cyngor Adrodd Ariannol yn www.frc.org.uk/auditorsresponsibilities. Mae'r disgrifiad hwn yn rhan o'm hadroddiad archwilio.

Cyfrifoldebau eraill yr archwilydd

Rwy'n cyfathrebu gyda'r rhai sy'n gyfrifol am lywodraethu ynghylch, ymhlith materion eraill, cwmpas ac amseriad arfaethedig yr archwiliad a chanfyddiadau archwilio arwyddocaol, gan gynnwys unrhyw ddiffygion arwyddocaol mewn rheolaeth fewnol yr wyf yn eu hadnabod yn ystod fy archwiliad.

Tystysgrif cwblhau'r archwiliad

Yr wyf yn tystio fy mod wedi cwblhau'r archwiliad o gyfrifon Cyngor Gwynedd yn unol â gofynion Deddf Archwilio Cyhoeddus (Cymru) 2004 a Chod Ymarfer Archwilio Archwilydd Cyffredinol Cymru.

Adrian Crompton
Archwilydd Cyffredinol Cymru
22 Ionawr 2024

1 Cwr y Ddinas
Stryd Tyndall
Caerdydd, CF10 4B

Atodiad 3

Crynodeb o Gywiriadau a Wnaed

Yn ystod ein harchwiliad canfuom y camddatganiadau canlynol sydd wedi cael eu cywiro gan y rheolwyr, ond y dylid eu dwyn i'ch sylw yn ein tyb ni oherwydd eu perthnasedd i'ch cyfrifoldebau chi dros y broses adrodd ariannol.

Arddangosyn 3: crynodeb o gywiriadau a wnaed

Gwerth y cywiriad	Natur y cywiriad	Rheswm dros gywiro
£6,001,000	**Datganiad Llif Arian** Gwnaed addasiadau i dynnu trafodion REFCUS(Gwariant Refeniw a Ariennir Cyfalaf dan Statud) o'r Datganiad llif Arian i gyfrifo yn gywir am REFCUS yn y datganiadau ariannol. Nid oes unrhyw effaith ar net llif arian fel canlyniad o'r addasiad hwn. Mae hyn hefyd yn effeithio ar Nodiadau 24a a 25. Roedd angen addasiad cyfnod blaenorol hefyd gyda manylion pellach yn Nodyn 3.	I gydymffurfio â gofynion y Cod Ymarfer ar gadw Cyfrifon Awdurdodau Lleol yn y Deyrnas Unedig 2022-23 (Cod Ymarfer).
Dosbarthiad yn unig: Cynnydd yn benthyciadau tymor byr o £1,290,000. Gostyngiad mewn benthyciadau tymor hir o £1,290,000.	**Nodyn 17a - Offerynnau Ariannol** Mae benthyciad o £1,290,000 wedi'i ailddosbarthu o dymor hir i dymor byr ac wedi'i adlewyrchu yn y Fantolen.	Er mwyn sicrhau y dosbarthiad cywir o fenthyciadau.
Datgeliad yn unig	**Nodyn 17b Natur a maint y riosg sy'n codi o offerynnal ariannol** Mae'r cyngor wedi ailddatgan ffigyrau'r flwyddyn flaenorol i gynnwys £18,021,000 ar gyfer adneuon cyfrif galwadau yn y tabl Graddfeydd Risg Credyd. Ni chafodd cyfanswm y balansau yn y tabl eu diweddaru ar gyfer addasiad y flwyddyn flaenorol. Dylai 'Cyfanswm (Prifswm) ar 31 Mawrth 2022 fod yn £88,031,000 yn hytrach na £70,014,000. Dylai 'Cyfanswm Buddsoddiadau' fod yn £97,876,000 yn hytrach na £79,859,000. Ni fydd yr addasiad hwn yn effeithio ar unrhyw ddatganiad sylfaenol.	Er mwyn sicrhau bod y cyfansymiau yn y nodyn yn cael eu datgelu'n gywir.

Mantolen: Cynydd yn Arian a Chywerthoedd Arian o £1,327,000. Cynydd yng Nghredydwyr Tymor Byr o £1,327,000.	**Nodyn 19 Arian a Chywerthoedd Arian/ Nodyn 21 Credydwyr Tymor Byr** Addasiad i adlewyrchu taliad o £1,327,000 yn y flwyddyn ariannol gywir.	Er mwyn sicrhau bod yr asedau a gynhwysir yn y datganiadau ariannol yn cael eu datgelu ar eu gwerth cywir.
£4,587,000	**Nodyn 21 Credydwyr Tymor Byr/ Nodyn 18 Dyledwyr Tymor Byr** Gwnaed addasiadau gan fod nifer o falansau credydwyr gyda balans dyledwyr cyfatebol yn erbyn yr un cod cyfrif a oedd yn ymwneud â'r un trafodiad. Arweiniodd hyn at orddatganiad yn y ddau nodyn.	Er mwyn sicrhau bod credydwyr a dyledwyr a gynhwysir yn y datganiadau ariannol yn cael eu datgelu ar eu gwerth cywir.
Gwelliannau amrywiol	**Nodyn 30 Taliadau i Swyddogion** Gwnaethpwyd diwygiadau i'r datgeliadau canlynol yn Nodyn 30c 'Nifer y gweithwyr eraill a gafodd fwy na £60,000 ac sy'n cynnwys tâl a buddion terfynu' • Mae nifer y gweithwyr ym mand £75,000 - £79,999 wedi cynyddu gan un gweithiwr. • Ychwanegwyd troednodyn i egluro bod un gweithiwr yn dod o Ysgol Wirfoddol a Gynorthwyir.	Er mwyn sicrhau bod y datgeliadau yn cydymffurfio â gofynion Rheoliadau Cyfrifon ac Archwilio (Cymru) a Chod CIPFA.
Datgeliad yn unig	**Nodyn 33 Partion Cysylltiedig** Mae'n ofyniad bod yr holl drafodion sy'n ymwneud a phartïon cysylltiedig yn cael eu datgelu. Bu nifer o ddiwygiadau sylweddol i'r ffigyrau a'r naratif i sicrhau bod yr holl incwm a gwariant sy'n ymwneud â phartïon cysylltiedig yn ystod y flwyddyn wedi'u cynnwys: • Mae ffigyrau trafodion incwm wedi eu cynnwys am y tro cyntaf; • Yn y gorffennol, roedd y ffigyrau credydwyr wedi eu cynnwys yn y golofn 'Symiau sy'n ddyledus gan y Cyngor' a'r gwariant heb credydwyr yn y golofn 'Taliadau a wnaethpwyd'. Mae'r ffigyrau credydwyr wedi eu cynnwys gyda'r ffigyrau gwariant ac ail enwir y colofn i 'Taliadau a wnaethpwyd (yn cynnwys credydwyr)'.	I gydymffurfio â gofynion y Cod Ymarfer ar gadw Cyfrifon Awdurdodau Lleol yn y Deyrnas Unedig 2022-23 (Cod Ymarfer).

Y Fantolen: Cynyddodd yr ased net o £4,482,000. Cynyddodd cyfanswm y reserfau na ellir eu defnyddio o £4,482,000. **Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr:** Gostyngodd addasiad gwarged pensiwn / terfyn ased o £4,482,000.	**Nodyn 38 Costau Pensiwn** Diwygiwyd yr ased pensiwn net sy'n ymwneud â Chynllun Pensiwn Llywodraeth Leoli gyfyngu ar swm y gwarged a gydnabyddir yn y datganiadau ariannol. Mae Safon Gyfrifyddu Ryngwladol 19 yn cyfyngu ar swm y gwarged pensiwn y gellir ei gydnabod, gan ystyried cyfraniadau a chostau yn y dyfodol. Mae'r 'terfyn ased' hwn yn cael ei egluro gan y Pwyllgor Dehongli Safonau Adrodd Ariannol Rhyngwladol 'International Financial Reporting Standards Interpretations Committee (IFRIC)' yn IFRIC 14 'Y Terfyn Ased Budd Diffiniedig, Isafswm Gofynion Cyllido a'u Rhyngweithio'. Mae'r terfyn ased wedi'i gyfrifo gan actwari'r gronfa bensiwn. Cynyddwyd yr ased cychwynol o £Dim i £4,482,000. Roedd y gwelliant yn cynnwys tâl i'r Incwm a Gwariant Cynhwysfawr Arall. Mae hyn hefyd wedi effeithio ar: • Datganiad o'r symudiad mewn reserfau • Nodyn 23 – Reserfau na ellir eu defnyddio	I sicrhau bod yr ased pensiwn net sydd wedi'i gynnwys yn y datganiadau ariannol yn cydymffurfio â Safon Cyfrifyddu Rhyngwladol 19 ac IFRIC 14.
Datgeliad yn unig	**Nodyn 38 Costau Pensiwn** Mae troednodyn wedi'i ychwanegu i wneud yn glir bod yr ymrwymiad pensiwn yn cynnwys ymrwymiadau sy'n ymwneud â gweithwyr Byw'n iach ac Asiant Cefnffyrdd Gogledd a Chanolbarth Cymru (NMWTRA) y mae'r cyngor yn gyfrifol amdanynt.	Er mwyn gwella eglurder i ddarllenwyr y cyfrifon.

Gwnaed nifer o addasiadau, ailddosbarthiadau a diwygiadau naratif eraill, llai rwyddocaol, i'r datganiadau ariannol o ganlyniad i'n gwaith.

Archwilio Cymru
Audit Wales

Archwilio Cymru

Ffôn: 029 2032 0500

Ffacs: 029 2032 0600

Ffôn testun: 029 2032 0660

E-bost: post@archwilio.cymru

Gwefan: www.archwilio.cymru

We welcome correspondence and telephone calls in Welsh and English.
Rydym yn croesawu gohebiaeth a galwadau ffôn yn Gymraeg a Saesneg.